

a szűkös holland viszonyok közé, hogy ott, mint anya és feleség beteljesítse az asszony végső célját.

A feleletet a nagy kérdésre megadta az író: a nő megállja helyét az életben mint kenyérkereső, de nem ez a végső hivatása.

Ammers-Küller regényének sok érdekes sajátosságát az a különleges holland légkör magyarázza, melyben a mű íródott. Hollandia hűvös, átlátszó, nyárspolgáriás, maradi légkörében a múlt és jelen szellemi áramlatai élesebb összeütközésbe kerülnek egymással, mint talán másutt. Élesebben látta tehát az írónő a problémát is. Főlöszleges mondanunk, hogy Ammers-Küller kiváló pszichologus. Alakjai élnek, tetteik meg vannak motiválva. Kitűnően illeszti őket a környezetbe, melyet pár jellegzetes tollvonással finoman és nagy szemléltető erővel rajzol meg. *Vitéz Kenyeres Jánosné.*

Könyv a dolgozó asszonyokról.

Führende Frauen Europas. In sechzehn Selbstschilderungen herausgegeben und eingeleitet von Elga Kern. 3. Auflage. 5. u. 6. Tausend München, 1929. Ernst Reinhardt. Neue Folge. In 25 Selbstschilderungen. 1930.

A kissé nagyigényű «Führende Frauen Europas» című színes interjú-sorozatot takar. Két kötetre való önéletrajz tanult és dolgozó asszonyokról, akiket az élet vezető polcra emelt. Nagyon érdekesek, egyéniek és sokfélék. Az északi nők hűvös és tárgyilagos adatsorozatától a déliek terjedelmes és intim részletekkel tüzdelt vallomásáig megtalálható itt minden árnyalat. S az egész tarkaságból érdekes kép alakul ki a dolgozó nők első küzdelmeiről és lassú érvényesüléséről. Az északi államokban, melyek elsőként nyitották meg egyetemüket a nőknek, mintegy magától, természetesen és nyugodtan ment a fejlődés és a nők elhelyezkedése a közpályákon

az alsóbb fokoktól az egyetemi katedráig, míg Közép-Európában az úttörőknek rengeteg akadállyal, ellenkezéssel kellett megküzdeniök. De ma már az egész nyugaton az érvényesülés és elhelyezkedés mértéke nem a nem és családi állapot, hanem a tehetség és munkateljesítmény. A nők nemcsak mint női mozgalmak vezetői, karitatív és szociális munkások, hanem mint egyetemi tanárok, orvosok, ügyvédek, erkölcsrendőrök, építészek, tudósok, írók és képzőművészek, parlamentek és községtanácsok tagjai működnek. Munkájukat igénybevétték a legellen-tétesebb politikai irányok, a fasizmus (Sarfatti) és kommunizmus (Kollontaj), nem nélkülözhetve agitatív képességüket. A legkülönbözőbb világnézetű, temperamentumú, életformájú nők kerültek össze, de ebben a mozaik-szerűségben mégis van valami egység: a fanatikus munkavágy és munkaszeretet, ami a nőt a családon kívüli munkára viszi s az érvényesülés felé hajtja.

Az összeválogatás kissé ötletszerű s mintha a világnézeti mérleg a fasiszta Sarfatti s a balti antikommunista Andronikow-Wrangell asszony szerepeltetése ellenére is kissé balfelé hajolna. Csaknem az összes európai államok női szerepelnek benne: németek, angolok, franciák, svédek, norvégiek, belgák, hollandok, dánok, svájciak, oroszok, lengyelek, csehek, oláhok, bolgárok és görögök; a magyarokat azonban kihagyták belőle. Ez még önmagában nem volna baj. Nem szégyen hiányozni olyan könyvből, amely Európa vezető asszonyairól szól anélkül, hogy Undset Sigríd vagy Montessori Mária szerepelnének benne. Sajnos, azonban mégis szó esik benne a magyarokról.

A tartalommutatót átfutva egy magyar néven akad meg szemünk: Maróthy. De ami kíséri, az már nem hangzik ilyen magyarosan: Elena Maróthy Soltésová Turčiansky Svaty Martin. Önéletrása mindjárt egy prá-

gai szenátornőe után következik, mintegy meghúzódva szárnyai alatt. Az önéletrásból azután megtudjuk, hogy a «Schriftstellerin und sozialpolitische Arbeiterin»-nek nevezett Soltészné Maróthy Ilona egy szlovák evangélikus lelkész leánya, aki már zsenge gyermekkorában atyjával együtt búsongott népének, a szlováknak elnyomatásán a magyar rabiga alatt. Később életét a Zivena szervezésének szentelte, amelynek célja szlovák női iskolák létesítése lett volna. «De mint-hogy ezt a magyarosító politika lehetlenné tette, a szlovák asszonyok testvéreikkel, a cseh nőkkel karöltve a szlovák háziipar fellendítésén és értékesítésén fáradoztak. Igaz ugyan, hogy az Izabella főhercegné vezetése alatt álló pozsonyi háziipari egyesület is ezzel foglalkozott, de aljas módon mint felsőmagyarországi termékeknek szerzett nekik világpiacot. Ez ugyan kenyeret adott a szlovák asszonyoknak, de hát nemcsak kenyérből él a nemzet. A trianoni békekötés azután meghozta a nagy felszabadulást, most már a világ asszonyainak nem a nemzetiségi ellentétek kiélesítésén, hanem a nagy megértésen kell dolgozniok.»

A cikk cáfolatával e helyen fölösleges volna foglalkoznom, bár joggal kérdezhetném, hogy a magyarok ádáz magyarosító munkája mellett hogy lehet az, hogy egy Maróthy nevű magyar család ilyen lelkes szlovákká lehetett. A mű jámbor szerkesztőnöje azonban nem is sejti, hogy a Maróthy név magyar és nem sejti a munkának sokezer olvasója és olvasónője sem, aki talán véletlenül ebből a könyvből értesül arról, hogy magyarok is vannak a világon. Tragikomikus dolog, hogy a magyarok mint ádáz elnyomók vésődnek az emlékezetükbe akkor, mikor ötfelé szaggatva, birtokaikból kiforgatva, iskoláiktól megfosztva sanyalódnak. A német könyv világcikk és pedig nem elsősorban a tudományos könyv, hanem a népszerű, szép kiállí-

tású, nagy példányszámban nyomott német könyv, mint ez is, amely szép kötésében, gyönyörű képeivel, finom papírával, kiténő technikai kiállításával mindenüvé megtalálja az utat, megtalálja mindenekelőtt a nőszövegek útján az egész világ nőihez.

Megszoktuk már, hogy kisántant-könyvekben szitkokkal szórnak tele; francia művek rossz értesültségén sem csodálkozunk már. De nehezen tudjuk megszokni, hogy a németek, akikkel együtt küzdöttünk, minduntalan közös ellenségeink propagandájának szolgálatába szegődnek.

De vajjon csak ők-e az okai, vagy mi is? Hisz valószínűleg a szerkesztő Heidelbergben maga is most hallott először arról, hogy Turócszentmárton van a világon s ott Soltészné Maróthy Ilona egy Zivena nevű egyesületet vezetett, melynek révén ime egyszerre Európa «degelső» női közé lépett elő. Plaminkowá cseh szenátornő cikkéből megtudjuk, hogy Masaryk Alicetól, a cseh Vöröskereszt elnöknőjétől is kértek önéletrajzot. Ő nem küldött. De úgylátszik, megtalálta a módot, amellyel a cseh ügynek jobb szolgálatot tehetett. Az «elnyomottakat» kell beszéltetni s a tárgyilagosság köntösébe burkolva csempézni be a köztudatba a magyarok iránti ellenszenvet. Mi pedig ezalatt propagandairatokat nyomtatunk nagy költséggel, amelyekben a szintiszta igazság van s azt hisszük, hogy égbe kiált. Csak éppen senki sem olvassa el, mert a sorsunk nem érdek senkit. Nagyobb összefüggésekben kell magunkat megismertetnünk s egy kissé nagyobb élénkséggel ápolnunk külföldi kapcsolatainkat. S ebben nagy hivatása van a magyar nómozgalmaknak, amelyeknek minél jobban bele kell kapcsolódnok a nemzetközi munkába. Hogy a propaganda kardnál erősebb hódító, azt már saját kárunkon megtanulhattuk. De még hozzá kell tanulnunk azt is, hogy mentől kevesebbet beszélünk kifelé a magunk sze-

rencsétlenségéről, s mentől inkább feltárjuk e szerencsétlenségből származó világgazdasági hátrányokat, annál hasznosabbak lehetünk a magyarságnak. Ezen a ponton senki sem elég kicsiny ahhoz, hogy árthasson vagy használhasson.

Pukánszky Kádár Jolán.

«Biológiai tévedések a szépirodalomban».

A *Napkelet* ily című tanulmányával csaknem egyidőben a *Therapeutische Berichte* c. szaklap 1933 januári számában dr. E. Ruediger (Waldenburg) tollából hasonló tárgyú cikkeske jelent meg, de inkább orvostermészettudományi vonatkozásban. Ruediger munkája nem olyan rendszeres, mint Nagy Jenőé: csupán néhány vaskosabb tévedésre figyelmeztet. A természethű képeiről nevezetes *Löns* pl. egyhelyt azt írja: «A tavasz megjött, a verebek is megérkeztek.» Ugyancsak ő egy másik könyvében tüdőgyulladásos fantazmagóriákról beszél, amelyek természetesen távolról sem fedik a valóságot. *Shaw* egyik drámája (Az orvos dilemmája) azon a biológiai képtelenségen épül fel, hogy egy újonnan felfedezett szerumból éppen csak annyit sikerül előállítani, amennyi *egy* ember meggyógyítására elegendő. Akadt író, akinek a regényében Délamerika az elefántok és oroszlanok hazájaként szerepel. Egy másik lehetségesnek véli, hogy az áldozat saruhártyájára maradandóan lerajzolódjék a gyilkos arca. G. Fröschel

regényében a beteg, akibe vért ölesztettek át, örökli a vér tulajdonosának erotikus hajlamait. *Hauptmann* Und Pippa tanzt c. drámájában Hellriegel a fájdalomtól megvakul. Sok regényben halálos szívsebeket ejtenek tüvel. (Általában a szívet túlon túl érzékeny szervnek vélik a nem-orvosok.) Hamlet apját úgy ölik meg, hogy beléndekfü nedvét öntik a — fülébe. *Galsworthy* egyik regényében azt mondja az orvossal annak az anyának, aki éppen leánygyermeket szült: «Ha fiú lett volna, maga meghalt volna». Miért? *Shakespeare* alakjainak, akik örültek vagy örültséget szimulálnak, semmi közük a valóságos pszichózisokhoz. (A Biblia ellenben egész pontosan és reálisan ábrázolja Saul lelki betegségét.) Ruediger szerint a legsúlyosabb irodalmi tévedéseket éppen az elmezavarok leírása szolgáltatja. E hibának kettős forrása van. Egyik a tévhit, hogy súlyos lelki megrázkódtatások elmebajok okaivá lehetnek; a másik, hogy az elmebetegek általában feltűnően viselkednek: szemüket forgatják, üvöltenek, ruhájukat tépik.

Igen sok hiba esik a hirtelen halál motivációjával, a sérülések túlértékelésével s a legfantasztikusabb méreg-hatásokkal: mind csupa olyan babona, melyek valósággal öröklődnek az irodalomban. Pedig lelkiismeretesség kérdése ez is. S nem nagy utánjárással sok kiváló mű szabadulhatna meg kellemetlen tévedésektől.

(Kaposvár.)

Szakáts László.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.
A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.
Helyettes szerkesztő: HARTMANN JÁNOS.
